

ZELENA DORINA LILLA

Emberek emberekről

Csontos, hosszú ujjaival akaratlanul is gyűröttre szorította a papirosokat. A szemei ugyan a sorokon voltak, de a gondolatai messze szálltak és egyre távolodtak a kis vörös drapériás szoba magányától. Nem volt egyedül, de az ember lehet elszigetelt a legnagyobb tömegben is. Szinte hallani lehetett az üvegbúra recsegését, a búráét, mely addig féltőn óvta a gyerek-lányt, aki a hölgy valaha volt.

Végül felnézett, nem rám, hanem valahova a távolba. Majd hosszú szünet után karcos hangon megszólalt:

– Emberek írnak emberekről.

Azt vártam, hogy cáfol, dühöng, vagy legalább elmosolyodik egy-egy kedves emlék hatására. Nem valamilyen semmitmondó bölcsességet. Vártam, hogy folytassa, de a ránk nehezedő csendben kénytelen voltam magamhoz venni a szót, mielőtt teljesen elveszíteném a múlt folyamában.

– Ilyen embernek ismerte?

Rám nézett, majd ismét a papírokra.

– Azt akarja tudni, igazak-e, amiket írt?

– Igen.

– Ezt talán önmagától kellene megkérdeznie – fordult vissza az ablak felé. Lezártnak tekintette a beszélgetést.

– A lehető legpontosabban igyekeztem jellemrajzot alkotni róla. De szerettem volna, ha esetleg más is látja, felülbírálja...

– Egyedül Isten bírál felül, és azt is csak a legvégén teszi – vágott közbe szűrős szemmel.

– Én csak arra gondoltam, hogy tartozik az emlékének ennyivel...

– Nem tartozom én neki semmivel. A posztumusz kötetet kiadattam, a naplóját elégettem, a kegyeletemet leróttam. Az emlék pedig az enyém.

Hosszú körmeivel gondolataiba mélyedve kopogott az asztalon. Megköszöriülte torkát, majd ismét a kezében lévő papirosokra nézett.

– Itt hagyhatom, ha gondolja.

– Nem szükséges.

A hangja nyugodt volt, de kezei továbbra is görcsösen szorították az iratot.

– Talán egy másik alkalommal?

– Nem kell, viheti.

ZELENA DORINA LILLA (1998, Keszthely) a hévízi Bibó István Gimnázium végzős, Bibó-díjas tanulója. Egy éve publikál. Versei megjelentek a Pannontükör és a Tempevölgy lapjain, cikkei a Zalai Hírlapban, novellája pedig eredményesen szerepelt a Helikonon. Az idei Tabéry Géza novellapályázat megosztott harmadik díját kapta.

Elegánsan ősziülő, szinte ezüstfehér kontyával találtam szembe magamat. Most, vagy soha, gondoltam, ahogy a köztünk feszülő, apró tőmondatinkból szőtt képzeletbeli függőhídon tettem egy utolsó, súlyos lépést.

– Nekem azt mondta, ön értette meg a legjobban.

Megfordult. Álltunk egymással szemben, kezemben a diktafon, az övében a kötetem, és most először éreztem, hogy igazán észrevesz, nem csupán beszél hozzám. Szeme kitisztult, értelmes tekintetével fürkészte az arcomat.

– Honnan ismerte?

– A klinikáról.

– Melyikről? – őszinte, érdeklődő kérdés volt, én pedig nem tudtam eltitkolni meglepetésemet, miszerint annyira sem tartották a kapcsolatot, hogy ápolása helyszínét ismerné. Mintha ő is elszégyellte volna magát. – Nem fontos.

– Visszajöjtek... visszajöhetek holnap? – kérdeztem óvatosan. Nem válaszolt, csak biccentett.

Nem nyúltam a papírok után. Lassan lépdeltem a szobában, az emlékeimbe vésve minden szegletét: a bíborvörös kárpittal rímelő, sötét tölgyfa bútorokat, a hatalmas, ódon kerettel szegélyezett ablakokat, az azokat keretező bársonyfüggönyöket a foszladozó, rojtos elköttőkkel és a számtalan, kisebb-nagyobb asztalkát és komódot, hogy a lehető legpontosabban tudjam majd leírni ezt is. A szemem megakadt egy fényképen. Két fiatal lányt ábrázolt, vidáman összevetnek valami múltba vesző dolgon. A kezem már a kilincsen.

– Szerette Svájcot.

Visszafordultam, és benyomtam a diktafont.

– Azt mondta mindenkinek, hogy nem szerette. Hogy szabadulni akar. De én tudom, hogy szerette – mondta, majd letette a kéziratot az asztalra.

Azután többször meglátogattam, és mindannyiszor elküldött, majd meggondolta magát. Hol tőmondatokkal, hol üres bölcsességekkel válaszolt kérdéseimre, egyikkel sem mentem sokra. Apró morzsaszemeknek tűntek ahhoz viszonyítva, amit eddig megtudtam róla.

– Azok a verstöredékek, sosem értékeltem őket sokra, a megélt példányszámot ítélve más se.

Vagy éppen:

– Rettenetesen hangosan horkolt.

Volt, amikor egyfajta fordított fekete-fehér-igen-nemet játszottunk:

– Szóval szerette Svájcot?

– Igen.

– És ezt csak Önnel osztotta meg?

– Igen.

– Miért?

– Mert én voltam a legkedvesebb barátnője.

– Úgy értem, miért szerette Svájcot?

– Maga igen új a szakmában, ha még egy kérdést sem tud riporterhez méltón megfogalmazni – válaszolta, és pimasz tudatlanságom árát öttől tíz percig terjedő hallgatásban határozta meg.

De akadt olyan nap is, amikor nosztalgikus hangulatában kaptam el:

– Mindig is inkább műkedvelő volt. Persze szerette a hiúságát legyezgetni, amikor egy-egy feltörekvő, fiatal költőtől „szakmai tanácsot” kérve csupa dicsérő szavakat kapott, bókokat... – erőteljesen megnyomta a szakmai részt, hogy véletlenül se tudjam figyelmen kívül hagyni az iróniát, mely eszközzel egyébként is gyakran élt. – Mondanom sem kell, mindezt nem is a verseinek, de nem is a nőies bájának köszönhette.

Visszafogott mosoly jelent meg a barázdált arcon. Emlékfoszlányok futottak végig a ködös szemek előtt. Mit meg nem adtam volna érte, ha látam volna őket! Nemsokára azonban folytatta:

– Egyszerűen úgy tudta forgatni a szavakat, hogy aktuális levelezőpartnere mindig tudta, milyen válaszra számít a kisasszony. Nézte ezt például! – bökött a jegyzeteim egy lapjára, melyen magánlevelezéséből idéztem:

„Sajnálattal hallottam, hogy visszautasított a kiadó. Kérlek, bocsásd meg türelmetlenségemet, hogy a közhelyes vidámító monológok helyett egyből az asszociációimra térek e témában. Ki lennék én, ha te nem lennél, és ki lennél te, ha én nem lennék? Mondd, mit adhat a költő az olvasónak, amit az még nem tapasztalt, és mit adhat az olvasó a költőnek, ha azok sohasem találkoznak? Nem az anyagiakra gondolok – hisz milyen rövid ideig élnek a nagyszerű írók a műveikhez képest? Ki ismeri ma Petőfit személyesen? Senki. De ki ismeri a Nemzeti dalt? Mindenki. Téged ma ismernek, és holnap is. De ismernek-e jövőre? És száz év múltán? Benyújthatod-e a számlát az unokáid korának? Ezért kérdezek téged, a mának írsz, vagy a jövőnek?”

– Nevetséges, nem? – mondta rám nézve, de tekintete komoly maradt. – Nem is kellett neki levelezőtárs... csak valaki... valami, ami emberi kalligráfiába önti saját gondolatait. Kis tárgyi emlékek a maga kis géniuszáról – jelentőségteljesen az arcomra emelte az öregség köde alól is érződő, szűrés tekintetét, majd a kézírásos jegyzeteimre, észrevehető párhuzamot vonva mondandójának alanya és tulajdon mesterségem között.

– Ön is ilyen levelezőtársa volt? – kérdeztem.

Ismét rám nézett, majd hallgatásba burkolózott. Körmeivel szabályos ritmusban, talán egy számomra hallhatatlan keringő dallamára, kopogott a sötét tölgyfa asztalon. Hosszú, fekete selyemruhában, hímzett, kiszélesedő ujjáival, melyek egészen kézfejéig hullámoztak, olyan hatást keltett, mint egy úri Don Quijote, hölgy kiadásban. Itt maradt a múltnak egy tűnő árnyaként, bezárkózva apró könyvtárszobájába, körülvéve jobb helyre távozott szerettei fényképével, akik már soha nem fogják lehunyni aggódó szemüket. Annyi emlék, jegyzet tapadt egy-egy könyvhöz a temérdek asztal valamelyikén, hogy ha letisztogatnám őket, egy étellel gazdagabban

távoznék. Be kell vallanom, amikor ezek a borús gondolatok eszembe ötle- nek, akaratlanul is türelmetlenül kezdek el viselkedni a dámával. Hiszen oly sok mesélnivalója van, és olyan kevés időnk minderre! Ő pedig csak itt mustrál engem szótlanul, és a hallgatásával büntet. Hálátlan lennék? Az elmúlt egy hétben jó, ha két-háromoldalnyi anyag gyűlt össze egy őso- reg, pöfékelő-szuszogó gőzmozdony vánszorgásaként haladó társalgásaink alatt.

– Ön is egy ilyen levelezőtársa volt? – ismétetem meg a kérdést.

– És ön minden interjúalanyával ilyen tapintatlan? – dobta vissza a lab- dát, ráncos száját fanyarul elhúzva.

– Elnézését kérem, ha megsértettem valamivel. Mire tetszik gondolni?

– Hallottam a kérdést elsőre is. Épp a válaszomat fogalmaztam. Nem vagyok a felesleges locsogás híve – fűzte hozzá mellékesen.

– Ezt volt alkalmam megtapasztalni – sóhajtottam.

– Remek! – pattant fel korát meghazudtolóan a fotelből. – Akkor a hol- napi viszontlátásra! – nyújtotta a kezét kézfogásra, a távozásomat sürge- tendő. Sűrű elnézések mormogtam, de ő is, én is ismertük ezt a szituáci- ót, egyikünket sem hatja meg a másik kívánsága. Csupa formalitás. Lassú léptekkel ballagtam az ajtó felé.

– Nem.

Hátrafordultam és várokozóan néztem rá, ahogy lassan leereszkedik egy bársonyszékbe, a foteltől nem messze. Nem kínált helyel.

– Nem csak egy levelezőtárs voltam. – Abbahagyta a kopogást. – A *leg- jobb* barátnője voltam. – Szomorú szemeit ismét rám emelte. Hosszan kifúj- ta a levegőt, és egy finom mozdulattal a mellettem lévő képre bökött. – Svájc. – Még mindig nem szólaltam meg, kivártam a hatásszüneteit. Oldalra pillantottam, a vastag, nehéz kerettel szegélyezett sötét képre. Már az első alkalommal is megakadt rajta a szemem. Két nevető lányt ábrázolt, ez egyik minden bizonyára a dáma, a másik pedig...

– Anna talán egész életében ott volt a legboldogabb. Önfeledt gyermek- kor, távol a fojtogató szülői háztól... és emberek vették körül, akik megér- tették. – Szája melankolikus grimaszra torzult – Egyikük legalábbis.

Nem tudtam megállni, hogy ne kérdezzek vissza. A kép üvege láthatóan törött volt, maga a fotográfia is úgy lett összeragasztva... A szomorúság nem csupán a nő halálának szólt. Biztos, volt valami oka, hogy annyi évig nem beszéltek.

– Mi történt?

– Ami történni szokott egy leányregény főszereplőjével – tárta szét a karját –, megszökött. De ezt maga is tudhatja.

– De együtt tervezték ki...– tettem egy óvatos lépést. – Már egyikünk sem a képre figyelt. – Ön segített neki a szökésben, nem?

– Mit tehettem volna?! – hangja élesen vágott át a feszültségtől terhes levegőn. Mély csend nehezedett ránk. Felém nézett, de rajtam át. Vádló sze-

mei vizsgálták az ajtót, mintha Anna bármikor átléphetne a küszöbön. Összehúzta ívelt szemöldökét és a harag mint sötét gomolyfelhő vonult át az arcán. A papírokra esett tekintete. – Mindig ott voltam neki. Olvasgattam azokat a bugyuta, fennkölt mondatait a szerelemről. Ugyan, mi tud arról egy tizenhat éves fruska? Azt hitte magáról, hogy érett, sőt, egyenesen bóknaq vette, ha koravénnek titulálták. Hogy senki nem érti meg... hogy senki nem *értheti* meg. – Körmei szinte karmokként vájtak egyre mélyebbre és mélyebbre a kartámasz bíborvörös drapériájába. – De én ott voltam! Minden légből kapott ötletében segítettem... Hányszor meg hányszor csaphatták volna ki! De nem... Mert én ott voltam!

Vékony, csontos keze reszketett a dühtől. Valami mélyen megmozdult, és izzó lávaként a felszínre követelte magát, sodorva minden útjába kerülő évtizedes sérelmet. A finom, tisztességben megőszült hölgy szemei megteltek könnyel, nem a búskomorság vagy a veszteség miatt. A tehetetlenség, a magatehetetlen öregség, mint ijesztő árnyék osont a falakon, utat tört magának a festmények, fotográfiák és polcok között, és lassan beleitta magát a gyászfekete kelmébe.

– Én ott voltam... én ott voltam... – motyogta egyre halkabban, majd elengedte a karfát. Kihúzta magát és vonásai visszarendeződtek, kitisztult tekintetét rám emelte. – *Én* voltam ott.

– De ő már nem – suttogtam akaratlanul.

– Elment. Ott hagyott – motyogta megtörten.

– Sajnálom...

– Egyedül hagyott. És akkor jöttem rá, hogy voltaképpen nem volt senkim. – Háta ívesen meghajlott, csigolyái sárkánypikkelyként türemkedtek ki a ruhán. Csontos kezeibe temette arcát, és máskor oly szoros, hófehér kontya is összekuszálódott.

– Mi történt ezután?

– Az – bökött lassan a kötetemre. – Az történt, pont, ahogy azt leírta. Falta az élvezeteket, a művészetet, az embereket – gúnyos mosollyal mondta mindezt. Sóhajtott. – Falta magát az életet is. Lehet, kicsi színezések vannak itt is, ott is – gondolkodott el, majd megrázta a fejét. – De, tudja, ilyen ez, ha emberek mesélnek emberekről. – Rám emelte szomorú tekintetét. – Megértem magát. Anna csapnivaló barát, „művész” és ne kerteljünk, ember volt. De élt. Ahhoz az egyhez tényleg értett. Biztos, csodálta ezért... Ne, kedvesem, ne rázza a fejét, azért ennyire nem kell megsajnálni ezt a nyüzött vénasszonyt, hogy hazudjunk a kedvéért. – Keserűen felnevetett a gyenge ellenkezésemre. – *Épater le bourgeois*. Polgárpukkasztás. Tudta, hogy az évfolyam legjobbja voltam franciából...? Nem, honnan is tudná.

– Ön mit csinált... az után?

– Én? – nézett rám kérdően. – Nem beszéltünk utána. Semmi közöm nem volt Annához. Bár ő ezt nyilván máshogy látta, tekintve a hagyatékot... Bár ki tudja, hányadik voltam a listán, és hányan utasították vissza

azokat a lehetetlen kívánságait – ingatta a fejét. Végül továbbra is hanyagon, a kezén nyugtatta állát.

– Úgy értem, mi lett Önnel Anna... távozása után?

– Mi lett volna? Kicsaptak.

– Hova ment?

– Haza. Édesanyám rögtön ki akart hajítani a házból. Tudja, ez akkor tájt örök bélyeg volt egy értelmiségi család életében. Ő ragaszkodott annak idején a leginkább a taníttatásomhoz. Megfenyegetett, hogy férjhez ad egy iszákos, kopaszodó báróhoz, ha nem megyek el – mosolyodott el. – De engem nem kellett biztatni. Faltam a könyveket. A gondolat, hogy Gottfried Keller szülőföldjén tanulhatok... Imádtam a műveit. Jó párat fordítottam is, az Akadémia kérésére, miután végre munkához juthattam. Ám ezek vagy álnéven, vagy más, élő szerzők neve alatt futottak. Tudja, hogy megy ez...

– Fordító volt? Az Akadémián? – lepődtem meg.

– Mi az, hogy. Ha jobban megnézi a képeket, drágám, sok érdekes arc van ám ott – mutatott büszkén a mögöttem lévő falra. Való igaz, hasonló beállításban, számtalan ismerős férfi és nő mosolya nézett vissza rám. És az ismerősön a történelemtankönyvet értem.

– Ismerte őket? – döbrentem meg. Amint kiejtettem a számon, tudtam, hogy ez egy meglehetősen bugyuta kérdés, de mi tagadás, más kép élt a fejemben a hölgyről. Szája mosolyra húzódott.

– Most megleptem, igaz?

– Anna azt mondta...

– Anna azt mondta, amit hallani akart, kedvesem. Hogy itt van ez a remete, aki valaha az ő legjobb barátnője volt, és ugyan semmit nem tud róla, biztos benne, hogy nem tett semmi említésre méltót.

Nyugodt, beletörődő hangja megrendített. Nehezen ismertem be, de mindent színigaznak vettem, amit a költő mondott. A szerelmeiről, a családjáról, a barátairól... A hölgy voltaképpen nem cáfolt meg semmit. Tisztelte a barátnőjét, mi több, hű maradt az emlékéhez.

– Ugyan, kérem, ezért ne nehezteljen rá – tette hozzá megértően. – Ő is ember volt, ahogy maga is és én is. Egy életünk van, és azt szeretnénk a lehető legjobban élni... Még ha ehhez színezgetnünk is kell néhol egy kicsikét. Ön is hozzátesz egy apró finomítást, és *voilà!* Kész a tökéletes biográfia – tárta szét egy finom mozdulattal csontos kezeit.

– Én igyekeztem objektív maradni...

– Ugyan már, figyel rám egyáltalán? – nevetett fel. – Mivel vannak érzelmei, a természetétől fogva nem lehet objektív. Minden bizonnyal csodálta Annát... Hozzátenném, jogosan. És nincs ezzel semmi baj. Elvégre, kiről írja a könyvet: Annáról, vagy rólam? – tette hozzá lehetetlen mosollyal.

Valóban. Miért is írok Annáról? Mi újat tudnék írni róla, amit már nem gépeltem le neki az önéletrajzába. Ott, a kis toronyszoba ajtajában toporog-

va döböntem rá, hogy mit is jelentett a dáma kedvelt mondása. Miért írnám le ugyanazt az életet más körítéssel, ha megoszthatnék a világgal egy olyan sorsot, amiről nem zengnek ódákat sem az irodalom, sem a történelem tankönyvei? Egy olyan életutat, ami körüleng ebben az ódon kastélyban, és itt ül velem szemben, szinte kérlelve, hogy fessek meg portróját az örökkévalóság írott ecsetével. Döntöttem.

– Önről. Önről szeretnék írni. Mint ember az emberről.